І чужому научайтесь,
Свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N.J. 07303
434-0237
434-0807
УНСоюз: 435-8740
— Тел. в Ню Йорку: —
BArcly 7-4125
УНСоюзу: BArcly 7-5337

РІК LXXII. Ч. 193. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ І НЮ ЙОРК, СУБОТА, 16-го ЖОВТНЯ (OCTOBER) 1965 No. 193. VOL. LXXII.

ОСТАННІ ВІСТІ

П'ятниця, 15 жовтня 1965 р.

В АМЕРИЦІ

КОЛИШНІЙ ПРЕЗИДЕНТ АЙЗЕНГАВЕР 14-ГО ЖОВТНЯ ВІДЗНАЧИВ 75-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ. Того дня він був в Ню Йорку, де дістав від кадетів із Вест Пойнту шапку кадета офіцера та іменниновий торт. Але колишній президент не був на прийнятті республіканців в готелі Гілтон, яке влаштовано в його честь. Айзенгавер виїхав до Фініксвіллу в Пенсилвенії до свого сина Джана, де в родинному колі відзначав свої народини. Головну промову в Ню Йорку на прийнятті мав мишиґенський губернатор Джордж Ромні, який казав, що „всі американці люблять Айка". Колишній президент Гаррі С. Труман прислав Айзенгаверові депешу з побажанням „Многих літ!"

РЕСПУБЛІКАНЦІ МАЮТЬ ВІДБУТИ КРАЙОВУ КОНФЕРЕНЦІЮ НА ПОЧАТКУ 1967-го РОКУ, — пропонує мишиґенський губернатор Джордж Ромні, якого вважають за одного з можливих республіканських кандидатів в 1968-му році. Губернатор Ромні, промовляючи на прийнятті в Балтіморі, Мериленд, казав, що республіканці повинні ще перед Конвенцією на окремій крайовій конференції зайняти становище до „метушливої політичної маскаради", якою є демократична програма так званого величного громадянства, яке плянує здійснювати президент Джансон. На думку Ромні республіканці не зможуть спокійно обговорювати цієї справи на Конвенції, де буде йти бій за номінацію кандидатів на президента.

12-го ЖОВТНЯ В МАЙЛЕС СИТІ В МОНТАНІ ВІДКРИЛИ СЕЙСМІЧНУ СТАЦІЮ, яка має виявляти підземні атомові вибухи та відрізняти їх від звичайних землетрясень. Ця досвідна сейсмічна стація коштувала 10 мільйонів долярів На її відкриття амбасадор в Об'єднаних Націях Артур Голдберґ запросив інші держави вислати своїх обсерваторів. На відкритті були присутні 40 науковців і дипломатів із чужих держав. Але з комуністичних держав не було ніодного представника. Комуністи кричать про припинення атомових експльозій, але в дійсності вони бажають, щоб це зробили тільки некомуністичні країни.

ПОЧИНАЮЧИ ВІД 18-го ЖОВТНЯ ВРАНЦІ НАД ЗДА ВИДНО КОМЕТУ ІКЕЯ СЕКІ, яку відкрив японський астроном тієї самої назви ще 28-го вересня. Ця комета може „згинути" 21-го жовтня, коли вона зближиться до сонця. Директор обсерваторії в Гемілтоні, Н.Й., Антоні Ф. Авеніз називає цю комету „надзвичайним явищем цього віку". В ЗДА видко цю комету навіть голим оком під час погоди над східніми стейтами. Вона є 10 ступнів на південь від сонця. Ця комета тягне за собою хвіст мільйони миль завдовжки. Її можна буде бачити голим оком.

„СТАРИЙ ФАРМЕРСЬКИЙ АЛЬМАНАХ" В 174-му РІЧНИКУ ЗАПОВІДАЄ ДОЩІ В 1966 РОЦІ. Видавець Робб Закендорф, який відомий є під прізвищем Ейб Везервайс, передбачає, що в східніх стейтах в новому 1966-му році випадає 53.66 цаля атмосферичних опадів, на 5.43 цаля більше як нормально. В цілому році не буде посухи, яка панує на Сході ЗДА вже два роки, але місяці липень, серпень і вересень мають бути сухі. Цей Календар хвалиться тим, що кілька років тому він передбачив цьогорічну посуху.

У СВІТІ

РЕЧНИК КОНСЕРВАТИВНОЇ ПАРТІЇ В СПРАВАХ ОБОРОНИ, ІНОК ПОВЕЛЛ, ЗАЯВИВ на партійній конференції, що Британія повинна відкликати свої війська з усіх становищ на схід від Суезу. Практично це означало б — відмову Британії від її морської бази в Адені на Арабському півострові та в Сінґапурі, що є базою для оборони Маляйзії проти Індонезії. Коли б таке становище стало офіційною політикою Британії — ЗДА опинились би у дуже трудній ситуації при обороні Південної Азії проти комуністичної аґресії.

ІНДОНЕЗІЙСЬКИЙ ГЕНЕРАЛ СУГАРТО ПРИЗНАЧЕНИЙ на шефа штабу армії, себто її команданта, на місце вбитого у комуністичній спробі перевороту генерала Ахмада Яні. Президент Сукарно, під натиском збоку антикомуністичних старшин, відсунув генерала Праното Рексамудро, що його призначили були комуністичні повстанці. Ген. Сугарто, командант стратегічної резерви, був тим, який здавив комуністичне повстання. Він стає членом уряду, поруч із військовим міністром генералом Абдул Насуціоном, який чудом оминув смерти з рук комуністів.

В ІНДОНЕЗІЇ ПРОДОВЖУЮТЬСЯ протикомуністичні демонстрації. В Джакарті коло 2.000 мусульманських демонстрантів спалили головну кватиру організації комуністичної молоді. Лідера повстання, полковника Унтунґа, арештовано, однак доля лідера компартії Д. Н. Айдіта не відома: кажуть, ніби він втік підводним човном до Комуністичного Китаю, то знову — що скривається на одному з островів. Президент Сукарно конферував з генералами Насуціоном, який був ранений під час невдатного перевороту, але втік і врятувався, та Сугарто, який здавив бунт. Сукарно буцім-то висловився за збереження коаліції націоналістів (армії), мусульман і комуністів, але погодився, що індонезійські комуністи не повинні підлягати диктатові Пейпінґу. Амбасадор Індонезії у Вашинґтоні запротестував проти пресових вісток, наче президент Сукарно діяв у порозумінні з бунтівниками.

ОБСЕРВАТОР ВІД ПІВДЕННОГО В'ЄТНАМУ В ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЯХ, НГУЄН ДУІ ЛЬЄН ПЕРЕДАВ генеральному секретареві ОН У Тантові меморандум від свого уряду, де стверджується, що Південний В'єтнам не погоджується на американську формулу щодо мирових переговорів „без передумов". Південний В'єтнам ставить за головну передумову — розв'язання політичної підпільно-революційної організації „Фронт Національного Визволення", яка керує комуністичним повстанням.

НАГОРОДУ НОБЕЛЯ З МЕДИЦИНИ ДІСТАЛИ три французькі лікарі-професори, зайняті головно дослідами над поборюванням рака (пістряка). Є ними Франсуа Жакоб, 45-річний професор клітинної ґенетики в Коллеж де Франс, Андре Львоф — 53-річний професор Сорбони з мікробіології, і Жак Моно — 55 річний професор метаболічної хемії у Факульте де Сціанс в Парижі. Вони поділяться нагородою 56.400 дол.

У ЄГИПТІ ЗВІЛЬНЕНО 300-400 поліційних старшин та переведено зміни на становищах начальників безпеки усіх 22-ох провінційних округ у зв'язку з буцім-то виявленою змовою правої мусульманської організації проти режиму президента Абдель Ґамаля Нассера. Арештовано 2.000-4.000 осіб. Змовники буцім-то плянували вбити Нассера, зірвати в повітря радіостацію й інші публічні лаштунки та створити таким чином заколот і хаос.

Президент Джансон почувається слабшим, як сподівався

Вашинґтон. — 14-го жовтня президент Джансон після зле проспаної ночі почувався слабшим, як передбачував на шостий день після операції. Президент спав із перервами, і тому вранці почувався не виспаним. Пресовий секретар Білого Дому Моєрс сказав, що Президент почувається „слабшим, як хто-будь міг сподіватися". Але пізніше секретар Моєрс вияснив, що це „хто-будь" не відноситься до лікарів, які твердять, що видужування Джансона відбувається нормально. Президент разом із журналістами вийшов уперше на балькон шпиталю на 5-му поверсі. З Президентом були ще п-і Джансон, його співробітники Джек Валенті з дружиною і дворічною донею, яку Президент цілував, а фатографи робили фота. Секретар Моєрс гадає, що втома Президента є наслідком того, що Джансон під час попередніх місяців мало відпочивав і був втомлений ще перед операцією, яку перейшов 8-го жовтня ц. р.

В грудні покличуть до військової служби 45,224 рекрутів

Вашингтон. — Департамент Оборони повідомив, що в грудні цього року покличе до військової служби — 45 224 рекрутів, на 8 771 більше, як в листопаді. Це буде найбільше число рекрутів від часу війни в Кореї. Збільшене число покликаних рекрутів є внаслідок того, що уряд плянує збільшити число збройних сил до трохи більше, як 3 000 000. Тепер воно становить — 2 685 000. Все це є наслідком війни у В'єтнамі, де тепер ЗДА мають коло 145 000 вояків, а до кінця цього року це число має збільшитися до 200 000. В лютому ц. р. число рекрутів становило 3 000, а в травні і в червні 1961-го року зовсім не покликували рекрутів, бо було доволі добровольців. Під час берлінської кризи в 1961-му раці число покликаних рекрутів виносило 25 000.

Суперінтендент шкіл міста Парми відвідав Клівлендську „Рідну Школу"

Суперінтендент публічних шкіл Парми на відвідинах у „Рідній Школі". Стоять (зліва): Ю. Яремкевич, Т. Шмаґала, пані О. Дуб, С. Опенлендер, М. Мичковський та А. Рощановський.

Парма, Огайо. — Новий суперінтендент публічних шкіл цього міста Стюарт Опенлендер відбув відвідини Клівлендської „Рідної Школи" під час відкриття 1965-1966 шкільного року. Клівлендська „Рідна Школа" приміщена від кількох років в Парма Шеф Джуньйор Гай Скул, в якій цього року збудовано десять нових кляс й окрему бібліотеку. Суперінтендент Ст. Опенлендер відвідав усі кляси української школи в супроводі голови „Рідної Школи" д-ра М. Мичковського, його заступників проф. Ю. Яремкевича та проф. А. Рощаковського, директора школи п-ні О. Дуб, та заступника директора Ґрінбраєр Джуньйор Гай Скул у Пармі Тараса Шмаґали. Після оглядин обговорено спільно потреби школи і щодо змісту навчання і щодо приміщень. Ст. Опенлендер заявив, що він захоплений працею школи та українським населенням міста Парми. Уважає, що „Рідна Школа" може рахувати на його піддержку в кожній справі. Управа „Рідної Школи" обіцяла допомогти шкільній управі міста Парми, щоб у наступних виборах українське населення підтримало запропоноване Управою міста видання бондів, яке уможливить містові побудувати третю гай скул. Нова школа містилася б біля нової української католицької церкви св. Андрія, яка тепер будується в Пармі. Місто Парма нараховує яких 100,000 населення, в тому около 10,000 українців.

ВАТИКАНСЬКИЙ СОБОР ПРИЙНЯВ ПРОЄКТ ДЕКРЕТУ ПРО ВІДНОШЕННЯ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ ДО ІНШИХ

Рим. — Другий Ватиканський Собор перевів в четвер 14 жовтня ц. р. чотири голосування над різними додатками й поправками до декрету про відношення Католицької Церкви до інших віровизнань. Мотивував ті зміни голова Секретаріяту для Християнської Єдности при Курії, кардинал Августин Беа. Він признав, що члени Собору стояли під моральним натиском з двох боків — збоку тих, які вважали, що взагалі така декларація зайва і що Католицька Церква повинна незмінно триматися свого давнього становища у відношенні до всіх інших Церков та їх визнавців, і збоку тих, яким проєкт декларації здавався надто млявим і загальниковим. Кардинал Беа підкреслював у своїй промові, що Ватиканський Собор, проголошуючи цю свою декларацію, не має на увазі ніяких політичних цілей, а виходить з засновків виключно лише канонічного і релігійного характеру. З давнього проєкту декларації в справі відношення до мойсеєвого віровизнання і до жидів та їх ролі в мученицькій смерті Христа викреслено слово „боговбивство" внаслідку застережень, що такий мовний новотвір може спричинити непорозуміння. Підкреслення кардиналом Беа, що ця декларація позбавлена політичних цілей, мало на увазі опозицію збоку арабських країн, чи пак членів Собору, що мають осідок в арабських країнах, бо арабські лідери вважають, що така декларація морально скріплює жидівський світ. В усіх чотирьох голосуваннях відношення голосів було більш - менш, як 2.000:150. Найвище число негативних голосів було 189.

Декрет, чи пак Декларація „Про відношення Церкви до не - християнських релігій" виходить з засадничого засновку, що всі люди на землі є дітьми Бога та що світ іде в напрямку щораз тісніших зв'язків між людьми і народами. Лідери і вчені дослідники в усіх існуючих віровизнаннях займаються з'ясуванням тих самих відвічних тайн і сумнівів: що таке людина, яка ціль людини, яка ціль життя, що таке мораль, куди прямує людина і людство, який глибший зміст життя і смерти, чи смерть є кінцем, чи продовженням буття — і т. п. Тому в усіх існуючих Церквах існують деякі первні добра, що їх Католицька Церква не може заперечувати. Декларація наводить добрі думки, які лежать в основі гіндуїзму, буддизму і мусульманства. Окремий більший уступ присвячений жидам і їхній релігії, при чому стверджується спільність Старого Завіта та жидівське походження Христа, Божої Матери і більшости Апостолів. „Хоча жидівські власті і ті, які їм повинувались наполягали на смерть Христа, проте те, що сталося під час Христових Страстей, не може бути приписане всім жидам, без вийнятку, ані тим, що тоді жили, ані жидам нинішнього дня". Декларація „засуджує ненависть і переслідування, що їх пропаґує антисемітизм, звернений проти жидів в будь-котрому часі і від будького".

Українсько громада Філядельфії влаштовує „Українські Дні"

Філядельфія, Па. — Заходом окремого ділового комітету, що його очолює з доручення Відділу УККА п-і Вероніка Цегельська, відбудуться у Філядельфії в суботу 16 жовтня і в неділю 17 жовтня ц. р. „Українські дні" з багатою мистецькою програмою. Завданням цих „Днів" показати культурним сферам американців, хоч частину наших мистецьких, культурних і національних цінностей і здобутків нашого організаційного життя та заохотити українську громаду до дальшого плекання національної культури і мистецтва в нашій спільноті. В суботу 16 жовтня ц. р. о год. 7 веч. в залі Мейн Авдиторіюм Дрексель Інституту, 32-га вул. Честнат відбудеться Концерт у виконанні хору „Кобзар" і хору „Прометей", виступ балетної групи Ніни Сулими та артиста Володимира Шуста з Ню Йорку. Того ж дня, о год. 9 вечора в залі Гренд Гол Дрексел Інституту, буде бенкет у 25-річчя УККА та 15-річчя УНФонду. У Дрексем Інституті буде теж виставка творів нашого мистецтва. Промовлятиме президент УККА професор д-р Л. Е. Добрянський. В неділю, 17 жовтня ц. р., о год. 3-ій по пол., у Пенсилвенському Університеті відбудеться Фестиваль Молоді в залі Ірвейн Авдоторіюм, з участю ансамблів української молоді Філядельфії: Пласт, Рідна Школа, ОДУМ, школа парохії св. Покрови. Танцювальна група пп. Оприсків з Ню Йорку та інші. Суботній концерт відбудеться заходами музичного Департаменту Дрексель Інституту та Українського Студентського Клюбу при цій високій школі.

„Даджерс" з Лос Анджелесу виграли „Світові Серії" бейсболу

В останніх і рішальних змаганнях „Світових Серій" бейсболу вийшла переможцем дружина „Даджерс" з Лос Анджелесу, яка виграла цю зустріч вислідом 2:0 на стадіоні свого суперника „Твінс" у Блумінґтоні, Міннесота. Ця перемога вирішила неофіційний чемпіонат світу у бейсболі, який є національним спортом в Америці і щойно починає набирати популярности в інших країнах світу.

Героєм цих самих змагань „Світових Серій" став кидач „Даджерсів" Сенді Кофакс, який виступив втретє у цьогорічних фінальних грах бейсболу і своїми сильними метами найбільше причинився до перемоги. Змагуни дружини „Твінс" за час усієї зустрічі зуміли здобути тільки три удари. Перемогу „Даджерсів" вирішили два пробіги, що їх здобули Лю Джонсон і Рон Фейрлі. Тоді, як переможний кидач Кофакс був на своєму пості протягом цілих змагань, в дружині „Твінс" виступали на зміну чотири кидачі. Все таки, дружина „Твінс" завела не так дефензивно, як саме офензивно, бо не здобулася ані на одну точку-пробіг у цих рішальних змаганнях.

Метрополітальний Стадіон міст - двійняків Міннеаполісу і Ст. Пол, стейту Міннесота, був виповнений вщерть глядачами, число яких становило новий рекорд — 50 596 осіб.

На фото: Сенді Кофакс, кидач дружини „Даджерс" з Лос Анджелесу, яка здобула кінцеву перемогу у „Світових Серіях" бейсболу. Сенді дав приклад не лише доброї гри, але і пошанування своєї релігії, коли в першому дні „Світових Серій" відмовився грати з огляду на жидівське свято. Він виступив тричі як кидач „Даджерс" у фінальних грах, в яких два рази завдяки його метам здобули „Даджерс" цінні перемоги.

УКРАЇНЦІ У ВІЛЬНІМ СВІТІ

В НЮАРКУ ВІДБУДЕТЬСЯ АКАДЕМІЯ НА ПОШАНУ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО

Нюарк, — За почином Марійської Дружини Пань під Покровом Пресвятої Богородиці та при співучасті інших релігійних організацій, які діють при церкві св. Івана Хрестителя в Нюарку, Н. Дж., буде влаштована 12 грудня ц. р. в Нюарку святочна Академія у пошану Подвижника єдности всіх християн — Слуги Божого Митрополита Андрея графа Шептицького. До участи в Академії Управа Марійської Дружини запросила кращі мистецькі сили, як співаків, рецитаторів, музик і місцеві хори.

УВАН У 20-ЛІТТЯ СМЕРТИ ДМИТРА АНТОНОВИЧА

Вінніпеґ. — Під протекторатом Української Наукової Ради Українська Вільна Академія Наук улаштувала дня 9 жовтня ц. р. вечір присвячений пам'яті проф. Дмитра Антоновича в Укр. Нар. Домі у Вінніпеґу. Сесію відкрив вступним словом діючий президент УВАН д-р І. Мандрика, вітаючи гостей та родину покійного українського вченого: пані проф. Катерину Антонович, д-ра М. Антоновича з Монтреалю і пані М. Антонович-Рудницьку з її дітьми. Він подав коротку характеристику родини Антоновичів, що видала таких визначних учених, як батька модерної української історіографії професора Київського Ун-ту Володимира Антоновича та його сина Дмитра Антоновича, що помер у Празі 12 жовтня 1945 року. На заклик предсідника присутні вшанували пам'ять покійного хвилинною мовчанкою. Після цього пані О. Войценко подала хронологію життя і творчости Д. Антоновича, громадсько-політичного діяча РУП, активного учасника визвольних змагань і голови дипломатичної місії УНР в Італії, а пізніше професора УВУ в Празі й директора Музею Визвольної Боротьби України в Празі.

Доповідь про Д. Антоновича як мистецтвознавця та історика театру відчитала М. Рудницька. Своїми спогадами про професора й ученого поділилися з присутніми інж. І. Янішевський, ген. М. Садовський, проф. М. Боровський та д-р Яр. Рудницький.

ВЕЧІР ЖУРНАЛУ „НОВІ ДНІ" У НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк. — В суботу 23 жовтня 1965 року о 6 год. вечора в приміщенні Українського Інституту Америки при 2 Захід 79 вул. в Ню Йорку — відбудеться зустріч редактора „Нових Днів" П. Волиняка з читачами.

У програмі вечора виступ редактора журналу П. Волиняка, обмін думками між присутніми і редактором, запити і відповіді. Після зустрічі — товариська перекуска.

ЙОСИФ ГІРНЯК ВИГОЛОСИТЬ ДОПОВІДЬ ПРО УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР

Ню Йорк. — Клюб Круглого Стола влаштовує тут черговий дискусійний вечір, який відбудеться в п'ятницю 15 жовтня ц. р. в годині 7:15 вечора у великій залі Вілкі Меморіял Білдінґ при 20 Вест 40-а вул. у Ню Йорку доповідь на тему: „Український театр і диктатура партій" виголосить маестро Йосиф Гірняк.

ВИСТАВКИ УКРАЇНСЬКИХ МИСТЦІВ У ВОТЕРЛО

Вотерло, Канада. — В улаштовуваних кожного року мистецьких виставках беруть участь також українські малярі. В минулому році відбулася там виставка малярки Галини Наваківської, в цьому році від 13 вересня до 10 жовтня улаштовано виставку мистця Мирона Левицького, а на час від 2 до 25 березня 1966 р. заповіджено вже виставку Василя Курилика. Програмка виставки Мирона Левицького говорить про нього, як про „українця в Канаді". На трьох сторінках цієї програмки подано коротку біографію і характеристику мистця та його творче відношення до візантійських малярських традицій.

НА НАШІЙ, НЕ СВОЇЙ ЗЕМЛІ

(Що пишуть комуністичні газети в Україні)

ЗАПОРОЗЬКІ ТРАНСФОРМАТОРИ — ДО АРАБІЇ

Як відомо, Москва будує в Єгипті Асуанську електрівню. Для цієї греблі у Запоріжжі виготовляють трансформатори. Незабаром запорозькі трансформатори вирушать у путь до Арабії, — пише „Радянська Україна" з 22 вересня.

ЗАГАДКА ЗНИКЛОГО МІСТА

Біля села Студениці на Кам'янець--Подільщині археологи знайшли залишки крем'яних розробок. 15-20 тисяч років тому, коли люди ще не вміли витоплювати метал, тут добували кремінь і виготовляли з нього знаряддя виробництва.

В околицях сіл Бакоти та Грушки знайдено важливі матеріяли, що належать до трипільської культури. В Бакоті виявлено також рідкісну архітектурну будову 14-15 віків — палац нащадка литовських князів.

Але найціннішою знахідкою, що відслонює героїчну сторінку історії Поділля, є знайдене археологами давнє українське місто Із'яслав, знищене під час татарської навали.

Розкопи показали, що населення цього міста завзято чинило опір переважаючим силам ворога, який напав несподівано. Знайдено багато зброї, списів, сокир. Розкопані також останки вояків у кільчугах з продірявленими черепами.

Зламавши опір хоробрих оборонців, монголо-татари спалили місто . Під руїнами мешкань знайдено багато побутових речей, срібні та мідні гроші. (З „Рабочої Газети").

У ВОЛИНСЬКИХ ЛІСАХ

Колись у волинських лісах було багато зубрів, лосів та інших звірів. Проте цих лісових велетнів по-хижацькому винищено.

Останнім часом на Волинь завезли зубрів з Біловезької Пущі, а лосів — з Росії. („Радянська Україна" з 25 вересня).

ОСТАПОВІ ЛИСЕНКОВІ — 80 РОКІВ

Остапові Лисенкові, синові великого українського композитора Миколи Лисенка, сповнилося 80 років.

Як подає часопис „Культура і Життя", Остап Лисенко живе в Києві, викладає в консерваторії історію української музики та народну музичну творчість. Він також написав чотири книжки спогадів про свого батька під назвою: „Життя і творчість М. В. Лисенка".

Цікавий опис кімнати, де мешкає Остап Лисенко: „Скромні старовинні меблі. Рояль. А над ним великий портрет Миколи Віталійовича Лисенка в рушниках. Тут же портрети Лесі Українки, Михайла Старицького, Марка Кропивницького, Михайла Коцюбинського, Івана Франка"...

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by Ukrainian National Association, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J. 07303

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Subscription Rates: One year $12.00; six months $6.25; three months $3.25. Jersey City & Foreign Rates: One year $14.00; six months $7.50; three months $4.00. For UNA members monthly 65¢.

Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. За зміст оголошень Редакція не відповідає.

Передплата: На рік $12.00; на пів року $6.25; на три місяці $3.25. В Джерзі Сіти і закордоном: На рік $14.00; на пів року $7.50; на три місяці $4.00. Для членів УНСоюзу, чоловіків і жінок — 65 центів місячно. За кожну зміну адреси платиться 10 центів. Чека і money orders виставляти на: "Svoboda".

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N.J. 07303

Оптимізм Айзенгавера

Двайт Дейвід Айзенгавер, головний командант американських збройних сил за другої світової війни, після того президент Колумбійського університету в Ню Йорку, головний командант збройних сил Атлантійського Союзу (НАТО), врешті Президент З'єднаних Держав в рр. 1952-1960, скінчив 14 жовтня ц. р. 75 років. В той самий день появився другий том його споминів, охоплених спільним титулом „Роки Білого Дому". З цих обох нагод вся американська преса вшанувала Д. Д. Айзенгавера, як одного з найдостойніших громадян в усій історії Америки. „Н. И. Геральд Трибюн" перевів з Д. Д. Айзенгавером інтерв'ю, в якому він виявив давню ясність своєї думки, здоровий розсуд і глибоке зрозуміння для моральних вартостей, як тривкої підстави нації і держави.

Д. Д. Айзенгавер висловив глибоку стурбованість, гнів і навіть презирство до тих юнаків і дівчат, які захоплюються „бітніками" й наслідують їх своїм зверхнім виглядом, забуваючи, що „неохайність в одязі характеризує неохайність в думках". Різні прояви занепаду моралі серед молодого покоління, без гострої реакції чи навіть з потуранням збоку старших, нагадують Айзенгаверові симптоми розкладу Римської імперії. Зловживання свободою слова студентами Берклі-університету в Каліфорнії Айзенгавер називає „рухом розбещеної мови". Він глибоко болів, що молоді люди наших днів ніби втратили правдиве розуміння такого слова, як „патріотизм". Як приклад, він навів телевізійну передачу, в якій юнаки у поборовому віці „дораджують", як викрутитися від військової служби. З свого боку Айзенгавер підкреслює, що тисячі років існують „старі чесноти і життьові правила", як „порядність у власній поведінці та у відносинах з іншими, гордість людської істоти, самопоміч, відданість своїй країні, пошана до закону і ладу".

Айзенгавер є оптимістом. Він вірить, що всі ці невтішні прояви звихненої психіки й ментальности у частини американської молоді — тимчасові. Він вірить, що в З'єднаних Державах прийде час „своєрідного ренесансу" „по тій лінії, як ми її уявляли у відношенні до себе самих". Він переконаний, що остаточно люди знаходитимуть знову найглибше вдоволення в почутті, що вони „осягнули стан, що його можна назвати — стан доброго громадянина великої батьківщини".

Д. Д. Айзенгавер заторкнув найбільшу болячку сучасної Америки, та й не тільки її, бо й інші країни переживають подібне явище — заламання у частини молоді давніх понять пристойности, порядности, здисциплінованости, законопослушної поведінки. Найвидатніші психологи, педагоги і соціологи вважають, що „покоління бітніків і бітлесів" — явище проминальне. Оптимізм Айзенгавера є великою потіхою для всіх тих, які збентежені й стурбовані закоханням молоді в матеріяльних добрах та в гаслах нігілізму. Закони соціології визнають теж обов'язкові припливи й відпливи. Склалося багато причин на зріст асоціяльного елементу серед молоді. Айзенгавер каже правду: мусить прийти духовий ренесанс — і він напевно прийде.

Спільна відповідальність

Виховання підростаючих ґенерацій, як і оборона країни, належить до найбільших спільних відповідальностей навіть таких найбільш вільних суспільств, як ними є американська і канадійська нації. Все життя кожного народу проходить — крім турботи про хліб насущний — у першу чергу під знаком виховання молоді. Від родини починаючи, а на державному уряді кінчаючи, через незліченні громадські, релігійні, міські і стейтові, приватні, публічні та урядові установи, дослівно „все, що живе", думає, турбується й працює для виховання своїх спадкоємців.

Ці турботи мусять бути тим більшими серед етнічних груп ЗДА і Канади, бо тільки відповідним вихованням своєї молоді вони можуть продовжити своє життя, забезпечити собі належне місце в системі „з множества одне", і дати в його розвиток відповідний вклад.

З чистою совістю і не без оправданої гордости можемо ствердити, що українські спільноти в ЗДА і Канаді належать до тих, які найбільше дбають про свою молодь. Доказом цього може бути густа мережа наших рідних шкіл, організацій молоді, вакаційних і виховних таборів, численні публічні виступи та дебати і безупинне шукання нових шляхів і вдосконалювання методів виховання. До цього належать і наші публікації для молоді, в першу чергу дитячий місячник „Веселка", який і маємо на думці в цьому коментарі.

Справа в тому, що цими днями кожний із передплатників „Свободи" дістане — як дістає кожного жовтня вже 12 років — короткого листа із закликом-проханням скласти пожертву на видавничий фонд „Веселки", що появляється у „Свободі", в-ві Українського Народного Союзу. Навряд чи сьогодні, після 12 років практики, треба виясновувати, в листі чи газеті, суть справи. Скажемо коротко. Видавання „Веселки" майже наполовину дефіцитове, і цього журналу вже давно не було б, якби не зрозуміння серед нашої громади в ЗДА і Канаді важливости цієї публікації для виховання нашої молоді й для нашого престижу, якби громада кожного року своїми пожертвами не покривала бодай частинно видавничого недобору. Тим то „Веселка" більше, ніж будь-яка інша наша публікація в ЗДА і Канаді, стала справді загальним добром і загальною власністю, бо й загальній справі вона служить. Пожертви на видавничий фонд „Веселки", що їх кожного року наша громада складає — один із найвимовніших доказів нашої громадської зрілости, нашої далекозорости, нашої спільної турботи та свідомости нашої спільної відповідальности за майбутнє.

Можемо висловити не тільки надію, але й базовану на дотеперішньому досвіді певність, що цю свою свідомість спільної відповідальности за виховання нашої молоді докаже й заманіфестує наша громада своїми пожертвами на фонд „Веселки" також і в цьому році.

В. Кедровський

ЦЕРКВА-ПАМ'ЯТНИК

10-го жовтня 1965 року в осередку Української Православної Церкви, в Бавнд Бруку, Ню Джерзі, посвячено церкву - пам'ятник, збудовану на пожертви українців, що живуть у З'єднаних Державах. На будову цієї церкви складали пожертви не лише православні українці, але також українці всіх Українських Церков. Цей величний пам'ятник постав з ініціятиви і внаслідок упертої кількарічної праці Архиєпископа Української Православної Церкви, Високопреосвященного Мстислава, сина рідної сестри вічної пам'яті Голови Директорії і Головного Отамана Військ Української Народної Республіки Симона Васильовича Петлюри. Сам Архиєпископ Мстислав був старшиною Армії УНР в часах її боротьби проти окупантів України.

Загальною думкою є те, що це — пам'ятник жертвам большевицького терору на українських землях. Це дуже звужене розуміння. Ми не сміємо забувати про всі ті жертви, що їх приніс український нарід в нашому столітті, пам'ятаймо про ті мільйони українців, що змушені були битися за інтереси держав-поневолювачів свого народу. Незабутніми для нас і наших потомків повинні лишитися ті сини українського народу, що згинули в першій світовій війні.

Це пам'ятник синам і донькам нашого народу, яких під час тієї війни замордували мадяри — священикам, кооператорам, учителям, селянам, робітникам. Мусимо пам'ятати й про тих, що в муках скінчили своє життя в австрійському концентраційному таборі Талергофі, про тих, що страждали і вмирали на засланні в Сибіру і інших північних районах СССР. Це пам'ятник для тих мільйонів українців, що упали на бойовищах другої світової війни, для тих мільйонів, що згинули на Україні від терору німців, румунів та інших окупантів, для депортованих на примусову працю в Німеччині, що навіки залишилися лежати в непривітній, чужій землі. Це пам'ятник для тих наших людей, яких по закінченні війни видано в Німеччині і Австрії на поталу кривавому НКВД.

Це пам'ятник усім тим, що боролися й гинули в українських повстанських загонах, в Українській Повстанській Армії, в українських республіканських арміях — в боротьбі проти московських, польських, румунських і мадярських загарбників. Це пам'ятник для тих, чиї кості залишилися в концентраційних таборах Тухолі, Ланцута, Щепіорного.

Це пам'ятник тим мільйонам, що вмерли мученичою смертю від штучного голоду, створеного Москвою в 1933 році. Це пам'ятник усім розстріляним і замордованим московсько - большевицькою владою українцям і українкам на всіх просторах червоної імперії. Це пам'ятник жертвам польської окупації та пацифікації і тим патріотам, які згинули в Березі Картузькій. Це пам'ятник всім тим борцям за національне і державне відродження України, „імена яких лише Ти, Боже, віси?"

Отже цей пам'ятник - церква повинен стати священним місцем прощі, проміння якого грітиме й кликатиме свідомих українців до молитви.

При церкві - пам'ятнику знаходиться український цвинтар, на якому спочивають тлінні останки українських вояків, священиків, політичних і громадських діячів, численних свідомих українців і українок. Там є кілька нагробків, поставлених в пам'ять тих близьких і рідних, що загинули від московського терору. Під тими нагробками немає тлінних останків, але живі квіти свідчать, що пам'ять про ті жертви свято шанується і зберігається в далекій Америці.

Орест Щудлюк

ЗА СТВОРЕННЯ АКАДЕМІЇ СВОБОДИ

Протягом останніх п'яти років в Конґресі порушується справу створення окремої аґенції для ефективної координації холодної війни з московським комуністичним імперіялізмом. Завданням такої аґенції було б не тільки досліджувати комуністичні методи холодної війни і субверсій у вільних країнах, але передусім опрацьовувати ефективні методи для протидії.

У тій цілі вже в 1960 році сенатори Карл Мундт із Савт Дакоти і Пол Даґлес із Ілліной внесли резолюцію про створення Академії Свободи (Фрідом Академі). Згадану резолюцію підтримали сенатори Кейс із Ню Джерзі, Додд з Коннектикату, Сматерс з Флориди, Проксмайер з Вискансину, Гікенлупер із Айови, а також численні організації та особи. Резолюція була схвалена юридичною комісією Сенату. Але, мабуть, з політичних мотивів „мирного співіснування" вона не дійшла до Палати Репрезентантів.

Поновні заходи в 1965 році

У лютому ц. р. сен. Карл Мундт разом з 10-ма іншими сенаторами з обох політичних партій знову вніс резолюцію про створення Академії Свободи. Згідно з відомостями із Вашингтону внесок про Академію Свободи був схвалений комісією у справах протиамериканської діяльности Палати Репрезентантів.

УККА підтримував справу створення такої Академії від самого початку. Між свідками, які зізнавали перед конґресовими комісіями, був також — д-р Лев Добрянський.

Завдання Академії Свободи

Завдання Академії Свободи, або „школи холодної війни" (журнал „Лайф" назвав цю школу „політичним Вест Пойнтом") можна згрупувати в кілька головних точок: 1) займатися систематичним дослідженням комуністичної ідеології, методів холодної війни і підривної діяльности у вільних країнах; 2) розвинути інтеґральну програму і методи протидії; і 3) запізнавати широкі кола американського громадянства з методами дій і протидій.

Академія Свободи і поневолені народи

При багатьох університетах і приватних фундаціях ЗДА існують совєтознавчі чи росієзнавчі дослідні осередки. Одначе, біда в тому, що ці дослідні осередки не підходять до комунізму з точки зору російського імперіялізму, головно — не висувають проблеми поневолених неросійських націй. Коли говориться, наприклад, про т. зв. культурну чи економічну відлигу в СССР, то не згадується про русифікацію експлуатацію поневолених народів.

Москва постійно обвинувачує ЗДА в імперіялізмі і „підтримує" права африканських народів на самостійність, а проте проблему поневолених Москвою народів у ЗДА досі ефективно не вивчається і не використовується.

Можна навести немало прикладів (Куба, Домініканська Республіка, В'єтнам), які промовляють за потребою створення Академії Свободи.

Потрібна рішуча акція

Всі ці думки приводять до висновку: потрібно рішучої дії збоку громадянства для схвалення проєкту про створення Академії Свободи. Наші сенатори і конґресмени мусять почути голос народу!

Наше громадянство, передусім, мусить започаткувати акцію писання листів до своїх сенаторів і конґресменів. Що писати? В кількох реченнях подати: підтримую справу створення Академії Свободи, бо вона причиниться до кращого розуміння суті московського імперіялізму і допоможе ЗДА протидіяти комуністичній пропаґанді. Подати власне ім'я, прізвище та адресу.

Листи слід слати до: 1) сенаторів: The Hon. . . ., U.S. Senator, United States Senate, Washington, D. C. 20515 і 2) конґресменів: The Hon. . . . . ., Member of Congress, House of Representatives, Washington, D. C. 20515.

Якщо не знаєте прізвища сенатора чи конґресмена, зателефонуйте до Election Commission в Сити Гол.

Писати листи треба негайно, з огляду на те, що теперішня сесія Конґресу закінчиться, мабуть, з кінцем жовтня.

Треба підкреслити, що Академія Свободи абсолютно не зменшить ваги Комісії поневолених націй в Конґресі, заходи для створення якої треба продовжувати.

● **У малій Португалії** є 300,000 алькоголіків. Урядові чинники призадумуються над ревізією політики державного субвенціонування винокурного промислу. Вино в Португалії є дешевше за мінеральну воду.

Леся Лисак

ЦІКАВО Б ЗНАТИ...

Цікаво б знати, хто написав першу, тобто найстаршу з них? Мова тут не про найстаршу, яка збереглась у бібліотеках чи архівах, але про першу взагалі, що про неї не залишилося згадки в історії. Хто її написав — і про що? Чи не здається вам, що мова в ній була про релігійні справи, бо відколи людина почала вірити — мусіла написати про це книжку?..

Чи я помиляюся, думаючи, що без неї людство не могло б досягти всього того, що зветься цивілізацією? То значить, що вона і цивілізація — це майже одне й те саме? Бо скажіть — як ви, наприклад, оцінюєте людей, що не мають книжок?

І чи я помиляюся, що тепер якось думається, говориться і маєтся з нею до діла — в приватному житті — відносно рідко? Зважте — „в приватному житті", бо в світі науки це інша справа. Йдеться про звичайний, сьогоднішній день і про звичайних людей. Будьмо щирі: коли ми востаннє перегортали її сторінки? Вчора, чи тиждень, чи місяць тому, чи взагалі . . . не годен пригадати?

Кажу, що теперішні часи хворіють на недугу, яка зветься „хронічним браком часу" . . . Якось так складаються обставини . . .

А шкода. Велика шкода. Для доброго приятеля завжди повинен знайтися час. А вона завжди була, є і буде одним з найкращих приятелів.

Ми ввесь час говоримо про „добру книжку". Про „злі книжки" — так, як про злих приятелів, не варто говорити. Зрештою — і одні й другі трапляються, на щастя, рідко . . .

Можливо, що якраз у цій хвилині ви дивитеся на неї. Або вона мовчки дивиться на вас. Вона — ваша книжка. Вона починає говорити до вас тільки тоді, коли тепло ваших рук діткнеться її сторінок, а ваші очі почнуть перебігати її рядки . . . Тоді вона оживає . . .

Ваша книжка. Ця зовсім нова, що ви купили її два тижні тому й досі якось „не зібралися" прочитати. Або ця стара, яку ви привезли із собою „з хати" і возилися з нею по всіх таборах . . .

Цей останній випадок зовсім не унікальний. Знаю жінку, яка в злопам'ятному сорок четвертому році, коли горіло місто, вспіла врятувати, крім пари калош — а був це соняшний липневий день! — свою улюблену книжку. Книжка звалася „Ґіста Берлінґ" Сельми Ляґерлеф, лавреатки Нобеля. Бо: „як можна було покинути найкращу книжку, яку я будь-коли читала?"

Ми колись усі багато читали і любили читати. Ми колись залюбки ділилися враженнями з прочитаних книжок. Ми переповідали цілі їх розділи. Ми пам'ятали прізвища героїв книжки. І взагалі — про книжки говорилося й писалося дуже багато. Якщо вам подобається гра слів, то „про томи — написано цілі томи" . . . І навіть місяць, коли жовте листя падало вам до ніг, назвали „місяцем книжки".

Пам'ятаєте: „жовтень—місяць книжки"?

А може десь недавно пригадалась вам — так, без ніякої особливої причини, фраза: „Почитаніє книжноє добро єсть" . . . Правда, як запахло тугістю перґамену й бронзою княжої доби? Ви вгадали: це початок одного з розділів „Збірника Святослава". Так, ви не помиляєтеся — це було в XI сторіччі . . .

Чи ваша пам'ять підказує вам дальші рядки, які, без сумніву, „втовкав" у вашу голову вчитель літератури? Там, між іншим, було ще й таке: „Щасливі ті, що шукають відомостей у них (книжках), вони знайдуть їх там для свого почуття". І далі: „Воякові люба зброя, мореплавцеві краса корабля у вітрилах, а праведникові книгочитання" . . . Даруйте, якщо закралася якась неточність у цитаті, це тільки ремінісценції з приводу „місяця книжки" . . .

Так говорилось про книжку в XI сторіччі. А в нашому — Великий Каменяр вчив нас, що „книги, — морська глибина" і „дивні перли" . . .

Не напружуйте пам'яті, щоб пригадати, що ще було сказано в „Збірнику Святослава". Це все можна окреслити „по - модерному", наприклад, так: „Цікаво, як виглядав би світ, якби внаслідок якогось неймовірно-фантастичного катаклізму згинули всі книжки?"

Подумайте, яка була б порожнеча! Її ніяк не заповнили б навіть двадцятичотиригодинні передавання псевдомистецьких програм. Я маю на думці оті передавання, які появляються на вашому телевізійному екрані . . . Бо так, поправді: що залишається з них у пам'яті? А книжку, яку ви читали двадцять років тому, зовсім добре собі пригадуєте. І, мабуть, вдоволення було більше . . . Чи помиляюся? . .

В якомусь комерційному оголошенні сказано так: „Дайте мені працівника, що читає" . . . Виходить, що цей дивний працедавець вимагав ще чогось більше, як тільки диплому з коледжу. Цікаво, чи його вимоги оправдані?

Цікаво, скільки українських книжок прочитано минулого тижня, місяця, року? Скільки продано? Цікаво, які книжки тепер людям найбільше до вподоби? Цікаво, скільки дітей та молоді вважає книжку за щось необхідне? Зважте: я маю на думці не книжку — шкільний підручник, а книжку „для приємности"...

І ще цікаво було б знати: чи якби, не дай Боже, настав колись „присмерк книжки" — чи це означало б присмерк справжньої духової культури народу?

Читайте українські книжки і газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила

ГОЛОС ЧИТАЧА

ДО СТАТТІ „ПРОБЛЕМА ІМІҐРАЦІЇ"

У „Свободі" з 24-го вересня ц. р. вміщено статтю проф. К. Крупського п. з. „Проблема іміґрації", в якій автор обговорює книжку Мері Берклей Ерб „Небезпека інвазії". Як подає п. Крупський, авторка цієї книжки приписує всі внутрішні клопоти ЗДА, включно з комуністичною інфільтрацією та безробіттям, іміґрантам та американцям не - англосаксонського походження.

Поява згаданої книжки в країні свободи слова і преси не повинна нікого дивувати. Одначе, початок і закінчення статті п. Крупського мене таки здивували. Читаючи початок статті, виникає враження, немов би книжка „Небезпека інвазії" була випущена видавництвом „Ліберті Лабі", яке — згідно з твердженням п. Крупського — „має виразно республіканський характер", хоч стейтова бібліотека в Олбані, Н. И., інформує, що книжка ця була видана в Ґотз Компані Пресс. Закінчується стаття ще більш промовистою фразою: „Книжку „Небезпека інвазії" прочитають мільйони американців, бо видавництво, яке є під впливом Республіканської партії, подбає про масове її поширення". Без сумніву, це є виразна імплікація, що за появою цієї книжки стоїть Республіканська партія . . .

Коли пригадаємо, що чолові провідники Республіканської партії — ген. Айзенгавер, Б. Ґолдвотер, Е. Дірксен — не - англосаксонського походження, і коли візьмемо до уваги прихильне наставлення цієї партії до етнічних груп (згадати хоч би закон про поневолені нації, постійне згадування поневолених націй, в тому числі й України, у передвиборчих плятформах, участь ген. Айзенгавера у відкритті пам'ятника Шевченкові у Вашинґтоні), то тяжко повірити, щоб за появою книжки „Небезпека інвазії", вістря якої скероване проти всіх не - англосаксонських етнічних груп, стояла Республіканська партія.

Щоб остаточно розвіяти всякі сумніви щодо можливого посднання між Республіканською партією та появою цієї книжки, видавничою компанією чи „Ліберті Лабі", я звернувся з відповідним запитом в цій справі до Республіканського Національного Комітету у Вашинґтоні. У відповідь на цей запит я отримав листа від голови цього Комітету, п. Рея Блисса, у якому він між іншим пише: „. . . Ліберті Лабі не є сателітом Республіканського Національного Комітету. Це окрема організація, і вона не має ніякої афіліяції з Республіканською партією. Що більше, ми не мали абсолютно нічого спільного з появою книжки „Небезпека інвазії" або з Ґотз Компані Пресс, яка випустила цю книжку.

В світлі цього листа необґрунтованість тверджень п. К. Крупського є очевидною.

Михайло Горець
Олбані, Н. И.

Степан Смерека - Чорній

ТЕАТРАЛЬНІ ІДЕЇ ТА ЕСТЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ КАРПЕНКА-КАРОГО

(5)

18-го липня 1863 року появився Валуєвський циркуляр із його твердженням, що української мави „нє било, нєт і бить нє может"[14]. Саме тоді заборонено „Черниговский Листок", а самого видавця, Леоніда Глібова, прогнано із служби. Валуєв почав доводити, що „наречие их (українців — С. Ч.), употребяемое простонародием, есть тот же русский язык, только іспорченный, влиянием на него Польши (?); что общерусский язык так же понятен для малороссов, как и великороссиян і даже гораздо понятнее, чем теперь сочиняемый для них некоторыми малороссами, в особенности (?) поляками, так называемый украинский язык"[15].

Не забув згадати Валуєв і про український сепаратизм у цьому своєму циркулярі, який повинен був задовольнити в першу чергу скаргу київської цензури на „систематический наплыв изданий на малоросийском наречии"[16] і особливо на переклад Євангелії, що його зробив тоді Ф. Морачевський.

Валуєв дозволяв цензурним комітетам тільки такі твори українською мовою, які „принадлежат к области изящной литературы, пропуском же книг на малороссийском языке, как духовного содержания, так учебных и вообще назначаемых для первоначального учения народа, приостановиться"[17].

До наведеного циркуляру в 1886 році видано спеціяльну інструкцію цензурним комітетам, за якою знов заборонялось пускати популярну літературу українською мовою і звелено брати на попередній розгляд усі українські видання, не зважаючи на число друкованих аркушів. Мотивовано це тим, що всі українські книжки видаються „не без своего рода тенденций"[18].

Але на цьому ще далеко не кінець. Разом із урядовою реакцією почалася реакція і в російському суспільстві, між іншим під страхом польського повстання (1863-64). В пресі почали появлятися обвинувачення українців у „сепаратизмі", — самий цей термін зродився під час Громадянської війни в Америці. Російська преса закричала про зв'язки українства з польським повстанням, хоч польська шляхта із свого боку теж цькувала українців, як „гайдамаків", і доносила на них адміністрації.

У 1876 році появився так званий „емський указ", який забороняв цілком і без вийнятків „различные сценические представления и чтения на малорусском языке"[19].

Акт 1876 р. ставив хрест над українським письменством взагалі, не минаючи ні театру, ні навіть пісень (текстів до музичних нот)[20].

. Пригадується Петрів наказ 1720 року „вновь книг никаких не печатать", хоча творці указу 1876 року може й не відали, якого знаменитого попередника вони мають.

„Саме під цей і без того важкий час сталась заборона 1876 року — в українства вибито було з рук і ті невеличкі засоби, якими воно могло за своє існування боротися. Здавалось, актом 18-76-го року поставлено намогильного хреста не тільки над письменством, а над усім українством, як громадським рухом; кінець 70-их років начебто цілком розбив українські сили, літературна продукція на Україні завмирає. Настала пора, коли майже всі українські письменники припинили всяку діяльність, а коли пишуть, то для власного задоволення, для своєї сім'ї, щоб сховати написане зараз же до шухлядки.

„Старші мої діти, — каже в своїй автобіографії Щоголів, — прохали мене, щоб я писав для них. Я й писав їм до 1878 р."

Та цього року помирають у поета діти і — додає він — „писати стало ні для кого". Письменник знов ламає своє перо . . . Досить одного цього факту, щоб міркувати, перед якими перспективами стало тоді українське письменство[21].

Опустили руки всі українські письменники після офіційної заборони російським царизмом всього, що називалось „українське". Здавалося, всі друкарські станки раптом перестали існувати для творів української літератури. Українські письменники знов повернулись у темну пащу минулого, коли по тихих келіях працювали безіменні „книжные списатели"[22].

Це не жарти. З біографії Грінченка відомо, що в той час, коли він учителював, йому доводилося переписувати друкованими буквами складені книжки, щоб хоч у такий спосіб задовольнити потреби школярів у рідному слові. Історія культури повинна запам'ятати цей жалюгідний, брутальний факт ставлення російського уряду до українства напередодні XX століття.

У 1881 році (12 січня) київський генерал - губернатор М. Чертков передав міністрові внутрішніх справ великий лист, вихідним пунктом якого було прохання М. Лисенка дозволити поширювати в Росії випуск його збірника українських пісень, надрукований в Ляйпціґу. Дальший зміст того листа скерований був на захист „малорусів" від підозрінь у сепаратизмі і на доказування певного зрівняння у правах „малоруських" літературних і музичних творів відносно цензури з великоросами.

13-го січня того ж року генерал - губернатор князь Дундуков - Корсаков з приводу двох присланих йому „малоруських" книжок також подав великий, але досить невиразний лист про правила „малоруської" мови, проте частково на користь „малоруського" письменства і, між іншим, сценічних вистав, виконання пісень та друкування їх з текстами.

Наслідком цих листів була доповідь міністра внутрішніх справ імператорові Олександру III і „височайше повеління" про перегляд правил 1876 року.

[14] С Єфремов. Історія українського письменства, т. II, Київ - Ляйпціґ. 1919, стор. 47.
[15] Там же, стор 47.
[16] Там же, стор. 47.
[17] Там же, стор. 47 - 48.
[18] Там же, стор. 48.
[19] Там же, стор. 157.
[20] Там же, стор. 157.
[21] Там же, стор. 188.
[22] Там же, стор. 188.

(Далі буде)

„Зарево" і УСГ Балтімору апелюють до Об'єднаних Націй

На Х-му Академічному Вечері 5-го червня 1965-го року в Балтиморі, Мд., який спільно влаштовують УАТ „Зарево" і Українська Студентська Громада, організатори вийшли з проєктом вислати до Об'єднаних Націй лист - апель в обороні української культури, яку нищить большевицька влада в Україні, і в забороні української молоді, яку та сама влада тисячами вивозить в Казахстан і Сибір. На тому ж Вечері д-р А. Раставецький, відомий суспільний діяч, запропонував, — щоб осуджуючи большевицькі злочини в Україні, допомогти українській культурі на чужині, проводячи збірку на Об'єднання Українських Письменників „Слово", що присутні одобрили рясними оплесками. Збірка ця продовжується і на неї вже відгукнулося коло ста осіб.

Лист-протест до ОН підписали члени Президії Вечора — д-р Юрій Криволап (ОДУМ) — предсідник, Осип Зінкевич („Зарево") — заступник і Орест Поліщук (УСГ) — секретар. В часі літніх вакацій члени цих двох організацій при допомозі секретаря місцевого Відділу УККА п. Теофіля Поповича зібрали 158 підписів під апелем і з датою 15-го вересня (напередодні відкриття Генеральної Асамблеї ОН), вислали його до ген. секретаря ОН У Танга. В листі - апелі пишеться:

„Ми, українські студенти і громадяни українського походження, які живуть в Балтіморі, Мд., доводимо наступне до Вашого відома:

24-го травня 1964-го року росіяни підпалили Бібліотеку Академії Наук УРСР, знищивши понад 600 000 томів рідкісних літературних рукописів, історичних документів і архівів. Від років російський уряд постійно нищить культурні й історичні пам'ятки українського народу, які є наочним доказом відрубности двох народів. Російські імперіялісти виявляють жорстокість у нищенні тисячів українських церков, історичних пам'яток бібліотек і мистецьких картин.

Російський уряд постійно вивозить тисячі української молоді в табори праці Сибіру і на цілинні землі Казахстану. Цій молоді відбирається право продовжувати навчання у високих школах і жити на рідній землі. Згідно з даними совєтської преси більше, як 110 000 української молоді насильно депортовано з України лише в 1954 році. Ця молодь є позбавлена українських шкіл та українських книжок і є жертвою жорстокої русифікації і використовування.

Ми апелюємо до вас інтервеніювати в цій справі та стати в обороні українського народу перед російським совєтським урядом, який є одиноко відповідальний за ці злочини супроти українського народу. Ми просимо Вас вислати спеціяльну комісію в Україну, яка б простудіювала цю ситуацію та здала звіт перед Об'єднаними Націями.

Ми просимо Об'єднані Нації прийти на допомогу українській культурі, згідно із своїм чартером і виступити проти насильної депортації української молоді з її батьківщини".

О. Зінкевич

15-ий Відділ ОДВУ в Шикаґо — в поклоні сл. п. Ю. Вассиянові

2-го жовтня заходом 15-го Відділу ОДВУ ім. Ю. Вассияна відбулося святочне складання вінків на могилі сл. п. д-ра Юліяна Вассияна на цвинтарі св. о. Миколая — патрона 15-го Відділу ОДВУ в Шикаґо.

Д-р Ю. Вассиян був визначним членом Проводу Організації Українських Націоналістів, ідеологом Українського Націоналістичного Руху, поручником УСС-ів і УГА, публіцистом, невтомним бойовиком Української Національної Революції.

В святочній церемонії взяли участь члени і симпатики 15-го Відділу ОДВУ, члени ОУН, пані із УЗХ, друзі та приятелі покійного д-ра Вассияна.

З короткими промовами виступили: інж. Ю. Дачишин, мґр Н. Рибак і п-і Ф. Дахнівська, після чого відспівано спільно пісню: „Видиш, брате мій".

О год. 4-ій по полудні в приміщенні „Української Гостинниці" відбулись святочні сходини членів і симпатиків 15-го Відділу ОДВУ та пань із УЗХ, на яких виступали із споминами про д-ра Ю. Вассияна — інж. Ю. Дачишин, інж. Т. Форович, а п. Іванів відчитав надзвичайно цікавий спомин п-і Роми Турянської з часів побуту її з д-р Ю. Вассияном в концентраційному таборі в Картузькій Березі.

В неділю о год. 12:45 в Катедрі св. о. Миколая при численній участі патріотичного громадянства міста Шикаґо і членів 15-го Відділу ОДВУ о. Свищук відправив Панахиду за сл. п. д-ра Ю. Вассияна, під час якої прекрасно співав катедральний хор „Славута" під диригентурою п. д-р Я. Кукурудза.

Андрій Іванів

З НАШИХ БУДНІВ

КУЛЬТУРНИЙ МІСЯЦЬ

Жовтень, можна б сказати, один з найкультурніших місяців у році. Це, не забувайте, прошу панства, місяць української книжки, „Веселки" та різних файних календарів, які погинають появлятися на книгарських полицях, ніби нагадуючи біжучому рокові, що його дні чи тижні вже полічені . . .

Поза тим у місяці жовтні розмахується на повну пару сезон культурних імпрез і всякої мистецької активности. Ой, буде він обильний, той сезон, коли зважити такий багатомовний факт, що голова нашого Клюбу, достойний Борис Павлович Ржепецький, вже не найшов підходячої дати для влаштування осіннього Літературно - Мистецького Ярмарку!

— Розхапали всі суботи, заблькували всі неділі, — жалівся пан голова, — і нам хіба прийдеться перенести Ярмарок на листопад . . . А там загнуться листопадові академії, ювілеї, концерти, та й поминай, як звали!

Щасливою вибранкою долі можна б назвати нашого золотогорлого соловейка — Ганнусю Шерей, — якій ще поталановило втиснутися з концертом до Українського Народного Дому в цю суботу, 16-го жовтня! Концерт, а радше фестиваль пісні, в цілості присвячений сучасним українським композиторам на еміґрації сущим, а чистий прибуток з нього (як що такий буде) співачка призначила на вельмишляхетну ціль — Літературно - Допомоговий Фонд наших письменників, об'єднаних в „Слові".

Так само можна поґратулювати Управі СУЖА за те, що вона вспіла захопити в цьому місяці бодай останній кінець тижня і на 30-31-го жовтня скликала на Союзівці перший в історії З'їзд Українських Журналістів Америки і Канади.

Імпреза, як самі бачите, досі небувала і нечувана! Все вже було на цьому шматку України — реґіональні і гімназіяльні з'їзди, весілля і христини, тенісові турніри і вибори міс Союзівки, але такої міжнародної, можна б сказати, редакторської конвенції, ще як світ-світом не бувало! Тому то пп. менаджери Союзівки, пан Квас і пан Данило, посилено готуються, щоб якнайкраще зустріти й погостити представників вільної української преси, бо з газетярами, — як сказав пан Квас, — не варто зачіпатися! . .

Програма з'їзду, як виходить з преси, багата і різноманітна: будуть цікаві доповіді, дебати, резолюції і літературна гостина, але, мені здається, цю програму варто ще в дечому доповнити, заокруглити. Відома річ, що колеґи - журналісти займаються переважно сидячою роботою і не мають забагато руху . . . А що якби так їх трохи розрухати? . . Можна б навіть призначити спеціяльну нагороду Союзівки за такий майстерштик, коли хтось з редакторів спіймає кічку зубами! А потім культурно закінчити цей спортовий осяг соборним, канадійсько - американським бульбопеченням на полянці біля „Києва", проти пам'ятника гетьманові Іванові Мазепі . . .

Боже Ти мій! Ви уявляєте собі картину:

Сизе павутиння,
Дим із картоплиння
Над неба склоном . . .
Картопелька в жарі
З чаркою їде в парі
І з сальцесоном . . .

ІКЕР

КАЛИНА ЧІЧКА-АНДРІЄНКО

відома українська піяністка акомпаніюватиме на концерті Ганни Шерей „Українські композитори й українська пісня на еміґрації", що його влаштовує Об'єднання Українських Письменників „Слово" в суботу 16 жовтня ц.р. у великій залі Українського Народного Дому в Ню Йорку, при 142 Друга Евню о 7-ій год. веч. Провадитиме концертом, як конферансьє, письменник-гуморист Іван Керницький-Ікер. Чистий дохід з концерту призначений на Літературно-Допомоговий Фонд Письменників в Еміґрації.

СПОРТ

УСК — „МІНЕРВА-ПФЕЛЬЦЕР" 4:0 (1:0)

Цією високою перемогою змагуни УСК-у до певної міри виправдали свою невдачу з попередної неділі. Вже з початку змагань наші змагуни рушили в цілості на ворота противника, що увінчалося знаменитим успіхом. В. Шмотолоха післав сильну подачу в сторону Пирдона, який переловив м'яча і спокійно вмістив його в сітці противника на 2-ій хвилині гри. Від цього моменту гра прибрала на гостроті, бо амбітні противники позначили тим бажання вирівнати. Це їм не виходило завдяки добрій нашій обороні та мудрому керівникові гри Г. Бредлієві. Гра вирівналася та велася отверто з багатьома гарними акціями УСК-у у першій півгрі.

В другій півгрі контуженого Бредлі заступав Цап, який тим разом вже таки грав більше офензивно. Перевага УСК-у щоразто більше позначалася завдяки жертвенності та працьовитості капітана дружини Вол. Шмотолохи, з яким добре співпрацювали Шеферс та скорий МекКолґен. Цей змагун здобув для УСК-у двоє воріт: одні в 52-ій хвилині з прориву, а другі у 84-ій хв., стріляючи вільного скісно під поперечку в ріг. Нові змагуни бразилійці Бергамо і Фіґуїредо старалися добре зарепрезентувати себе, але наш Цап та Кравець таки кращі і жертвенніші від них. Треба лише, щоб вони солідно тренували. Мінерва, мимо втрати трьох воріт, все таки ставляла завзятий спротив, під'їжджаючи під наші ворота. Акції її ломились на притомній обороні УСК-у. Вже майже в кінці гри на 86-ій хв. по гарній акції Коваленко-Шмотолоха, останній післав головою м'яч у сторону воріт „Мінерви", а Шиферс притомно переловив м'яч та певно вмістив в сітці противника.

До цих змагань вже вдруге не ставився знаменитий стрілець Сметгирст, якого як доброго змагуна повинні відповідні чинники УСК-у якнайбільше використовувати в змаганнях, тимбільше під цю пору, коли УСК мусить боронити честі мистця Америки.

Рез. УСК-Рез. Мінерва-Пфальц 2:0 (2:0).

І. Дзядів

∴

ФУТБОЛЬНІ ВИСЛІДИ УКРАЇНСЬКИХ КЛЮБІВ СТЕЙТУ КОННЕКТИКАТ

Неділя, 26-го вересня:

УСК Бріджпорт програв перші мистецькі змагання сезону А кляси з португальською дружиною „Васко да Ґама" вислідом 1:2.

УСТ „Довбуш", Ню Гейвен, зремісував на виїзді в Денбирі з тамошнім Портуґальським СК 2:2 мистецькі змагання Б кляси — Південь.

Неділя ,3-го жовтня:

УСК Бріджпорт програв 3:5 зустріч за мистецтво А кляси з Портуґальським СК в Ладлов, Масс.

УСТ „Довбуш" програв мистецькі змагання Б кляси Південь з Італійським СК з Бріджпорту вислідом 1:3.

Найкращий змагун дружини „Довбуша", її капітан і ланковий футболу Товариства, Роман Дзюба зламав ногу і перебуває тепер у шпиталі під опікою д-ра Я. Туркала. Симпатики „Довбуша" і вся українська громада Ню Гейвену болів цим нещасливим випадком Романа Дзюби і бажає йому якнайшвидшого видужання.

М. Я.

Річмонд, Мейн

ПЕРШЕ ХРАМОВЕ СВЯТО

Загально спостерігається, що українці - імігранти, т. зв. „ді-пі", оселившись а новій країні, новій батьківщині — Америці, перш за все організуються в церковні громади, очевидно з потреби свобідного виявлення природньої їм релігійної обрядовости, що є гамована в ріднім краю, за т. зв. залізною заслоною.

Тож факт, що там люди потаємно святкують Різдво, Великдень й інші свята, як наприклад — храмове свято, хоч там свята обернені на звичайні робочі дні, люди святкують їх у вечірній час, а храмове свято особливо, хоч там давно вже немає церков.

Оце, зо свіжо організованих на американському терені церковних громад — українська православна громада в м. Річмонд, стейту Мейн, відсвяткувала своє перше храмове свято в день освячення храму, в неділю 26-го вересня 1965 року, напередодні Воздвиження Чесного Хреста, прийнявши назву того свята.

Освячення храму довершив настоятель церкви, о. протоєрей Федір Ломан.

Справа гідна подиву, що знайшлося в громаді п'ять ентузіястів, які власними фізичними силами збудувала й зичними силами збудували й устаткували впродовж дещо менше як одного року простенький, правда, храм, але мило внутрішньо устаткований.

Більше половини коштів на будову склали парафіяни в кількості 26 осіб, а решту коштів добавили добрі люди, брати у Христі — українці, до яких громада зверталася, а навіть — американці.

Несподівано пощастило утворити добрий церковний причет: священик — о. Ломан, дяк — п. Н. Мотуз і диригент хору, а властиво диригентка п-і А. Данченко.

Вже перші відправи Богослужень показали, що справа взаємного зближення до себе людей, злагодження суперечок і т. п. самі собою стали укріплюватись.

Зрозуміло теж, що церква стане осередком об'єднання українців, що дотепер є розпорошені в двох місцевих російських церквах.

Ве-Де

Збори Відділів УНСоюзу

НЕДІЛЯ, 17-го ЖОВТНЯ 1965 р.

ШИКАГО, Ілл. Місячні збори С-ва Богородиці — 259 Відд. о год. 1 по пол. при 1915 В. 51-ша вул. в домі УНСоюзу. Проситься членів прибути точно. — Юлія Гуґлік, фін. секр.